

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2024-02-02

Diarienummer N163-0160/24

Handläggare Elisabeth Vähäkuopus Paulin, Lisa Klein

Telefon: 031-365 89 75

E-post: elisabeth.vahakuopus.paulin@socialnordost.goteborg.se

Yttrande avseende Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet

Förslag till beslut

1. Socialnämnd Nordost beslutar att tillstyrka motionen men att uppdragsbeskrivningen för den centrala funktionen ses över och koordineras med enheten Brottsförebyggande och trygghets redan befintliga uppdrag.
2. Socialnämnden översänder förvaltningens tjänsteutlåtande som eget yttrande till stadsledningskontoret.
3. Socialnämnd Nordost förklarar paragrafen omedelbart justerad.

Sammanfattning

Socialnämnd Nordost ska yttra sig över en motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet. Stadsledningskontoret ska ha svaret senast 29 april 2024.

Motionärerna skriver att välfärdsbrott är ett utbrett problem som riskerar att underminera välfärden. Kommuner har ett stort ansvar i att motverka välfärdsbrott och det finns ett etablerat arbete i flera verksamheter inom staden. För att stärka kompetensen och utveckla stadens arbete vill motionärerna inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet. En sådan funktion ska till exempel möjliggöra samverka över förvaltningsgränser, göra löpande stickprovskontroller och ta fram förslag på välfärdsbrott som på ett tydligare sätt kan kopplas ihop med brottsförebyggande arbetet i staden.

Idag finns enheten Brottsförebyggande och trygghet (inom Stadsledningskontorets organisation) som redan har ett samordningsuppdrag över förvaltningsgränserna kring flera delar kopplat till att motverka välfärdsbrottslighet. Förvaltningen föreslår att socialnämnden tillstyrker motionen men att uppdragsbeskrivningen för den centrala funktionen ses över och koordineras med Brottsförebyggande och trygghets redan befintliga uppdrag.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Att motverka välfärdsbrott och felaktigt användande av skattefinansierad verksamhet är både önskvärt och nödvändigt för att inte urholka förtroendet för socialtjänsten som myndighet. Dock är det svårt att bedöma vad inrättandet av en särskild central funktion mot välfärdsbrottslighet kan komma att generera för ekonomiska vinster för staden.

Motionärerna har i sin motion inte framfört några tankar kring hur en central funktion skulle finansieras. Dock kan förvaltningen konstatera att resurser inte kan tillskjutas till denna funktion på bekostnad av befintlig verksamhet.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Välfärdsbrottsligheten påverkar vårt demokratiska system på flera sätt, till exempel genom att offentliga resurser går till personer eller verksamheter som de inte var menade för. Välfärdsbrottsligheten påverkar också medborgarnas förtroende för kommuner och regioner vilket ytterst är ett hot mot rättssäkerheten och demokratin.

Sveriges Kommuner och Regioner, SKR, bedömer att det finns välfärdsbrottslighet i princip alla verksamheter där det är möjligt att göra en vinst, för en individ eller ett företag. Det gäller i alla kommuner och regioner och i flertalet verksamheter.

Välfärdsbrottsligheten idag är många gånger strukturerad, organiserad och sker i nära koppling till den kriminella ekonomin.

Brotten orsakar ekonomisk skada för offentlig sektor, visar sig innebära brister i kvalitet på utförd verksamhet och drabbar systematiskt de mest värnlösa och utsatta grupperna i samhället. Det är därför av stor vikt att motverka välfärdsbrottslighet på ett strukturerat och uthålligt sätt.

Samverkan

Information lämnas i förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 16 april 2024.

Bilagor

1. Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet

Ärendet

En remiss har inkommit till socialnämnden avseende Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet. Remissen har bland annat skickats till socialnämnd Sydväst, nämnden för funktionsstöd samt äldre samt vård- och omsorgsnämnden för yttrande. Yttrandet ska vara stadsledningskontoret tillhanda senast 29 april 2024.

Beskrivning av ärendet

Sammanfattning av motionen

Motionärerna skriver att en estimerad uppskattning är att felaktiga utbetalningar kan motsvara mellan åtta och 20 miljarder för kommunerna varje år. Kommuner har ett stort ansvar i att motverka välfärdsbrott och brotten riskerar att bli systemhotande och underminera välfärden. Välfärdsbrott är ett utbrett problem i många kommuner och det leder till att allt färre skattemedel kan gå till bland annat skola, vård och omsorg.

I motionen skrivs att det i dag finns ett etablerat arbete i flertalet verksamheter för att säkerställa att välfärdsbrott inte sker, bland annat inom allmännyttan för att möta problematiken med skenäktenskap och olovlig andrahandsuthyrning samt inom bland annat föreningslivet och bidrag som betalas ut på felaktiga grunder

För att stärka kompetensen och utveckla stadens arbete med välfärdsbrottslighet vill motionärerna inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet. En sådan funktion ska möjliggöra samverka över förvaltningsgränser, samordna arbetet mot välfärdsbrottslighet i förvaltningar genom kompetens samt löpande stickprovskontroller. I funktionen ska man se över möjligheten till att göra oannonserade hembesök och inspektioner, ta fram förslag på särskilda rutiner för att säkerställa att delegerade beslut i förvaltningarna inte påverkas av hot och påverkan av allmänheten och ta fram förslag på välfärdsbrott på ett tydligare sätt kan kopplas ihop med arbetet med brottsförebyggande arbetet i staden.

Centralt arbete mot välfärdsbrottslighet

Inom Stadsledningskontorets organisation finns idag enheten Brottsförebyggande och trygghet. Ett av enhetens uppdrag är att hålla ihop stadens arbete med Göteborgs Stads trygghetsskapande och brottsförebyggande program 2022–2026 där ett av målen är att minska möjligheten att begå brott. En av strategierna handlar om att Göteborgs Stad ska förstärka sina kontrollfunktioner och samverka internt och externt för att motverka ekonomisk brottslighet och att oseriösa aktörer kommer åt stadens resurser. Enheten arbetar också med att ta fram en lägesbild kopplad till välfärdsbrottslighet samt att samordna Kunskapscentrum mot organiserad brottslighet där ytterligare tolv myndigheter ingår utöver staden. Ekonomisk brottslighet har varit ett tema under flera år. Enheten har redan ett samordningsuppdrag över förvaltningsgränserna inom delarna kopplat till välfärdsbrottslighet men ser att arbetet mot välfärdsbrottslighet kommit olika långt inom de olika förvaltningarna.

Även INK (inköp- och upphandlingsförvaltningen) och SPINK (samlad placerings- och inköpsfunktion) har ett viktigt uppdrag i arbetet med att kontrollera leverantörer innan de upphandlas samt förbättra upphandlingskompetensen.

Lokalt arbete mot välfärdsbrottslighet

Förvaltningen har haft en särskild FUT-grupp (felaktiga utbetalningar) sedan september 2022. FUT-gruppen arbetar endast mot felaktiga utbetalningar inom försörjningsstödet. Uppdraget är att upptäcka, utreda och förebygga felaktiga utbetalningar. Anmälningar och impulser tas emot från handläggare men också från andra myndigheter och allmänheten. Förebyggande arbetet handlar framför allt om att höja kompetensen bland, och medvetandegöra, handläggare. Under 2023 låg fokus på varningssignaler och tecken på FUT och under 2024 planeras kompetensutveckling inom deklARATIONER och pantbanker.

Under 2023 genomförde FUT-gruppen totalt 55 utredningar där 41 av dem bedömdes vara FUT. 34 polisanmälningar gjordes och bedömningen var att det totalt utgått 11 184 953 kronor felaktigt i dessa 41 ärenden. Endast 5 492 829 kronor av dessa kunde förvaltningen återkräva (p.g.a. preskriptionstid).

Inflödet är stort till FUT-gruppen (lång kö) och för att kunna hantera fler utredningar har gruppen utökats sedan start. Från och med våren 2024 kommer gruppen ha utökats från två till fem socialsekreterare.

Förvaltningen kan se att socialförvaltningarnas arbete mot FUT inom försörjningsstödet skiljer sig åt och att det finns en styrka i en central funktion som kan ha både mandat och uppdraget att se till att det finns en enhetlig lägsta nivå inom stadens förvaltningar.

Under 2024 kommer förvaltningen ta fram egenkontroll kopplat till föreningsbidrag, vilket innebär återkommande stickprovskontroller, för att stärka arbetet mot välfärdsbrottslighet inom denna del av verksamheten. Idag innehåller förvaltningens egenkontrollplan sex kontroller med stickprover; Handläggning och dokumentation i individärenden, Hantering av skyddade personuppgifter, Köpt vård och boende enligt ramavtal och direktupphandling, Utförande av insatser, Utbetalning av försörjningsstöd samt Hedersrelaterat våld och förtryck.

Förvaltningen har vidare ett omfattande pågående arbete kopplat till otillåten påverkan. Samtliga medarbetare erbjuds utbildning under föregående år, och i maj startar workshops för att identifiera de olika påverkanstyperna som förvaltningens medarbetare utsätts för. Dels ska befintliga strategier för att förhindra otillåten påverkan inventeras, dels vilket stöd som saknas för att förhindra ohälsa när medarbetare utsätts för otillåten påverkan. Därutöver finns en rutin mot otillåten påverkan som tas upp regelbundet på samtliga arbetsplatsträffar, APT samt permanent affischering för att upprätthålla en medvetenhet.

Det specialiserade arbetet mot välfärdsbrottslighet inom förvaltningen finns framför allt inom försörjningsstödet. Inom övriga delar av verksamheten finns flera utvecklingsområden såsom kontroller av diverse intyg och ersättningar som utgår till kontaktpersoner/familjehem/konsulentstödda familjehem för att ge två exempel.

Oannonserade hembesök

Justitieombudsmannen¹ har varit tydlig med att utrymmet för att göra så kallade oanmälda hembesök är mycket begränsat och godtas endast i undantagsfall (om

¹ Exempelvis JO dnr 6502-2015, 2737-2011, 5219-2018

socialtjänsten befarar att det föreligger en nödsituation) eftersom det utgör ett otvivelaktigt intrång i den enskildes integritet.

Löpande stickprovskontroller

Förvaltningen bedömer att arbetet med löpande stickprover ska ske så nära den berörda verksamheten som möjligt, eftersom det är där störst möjlighet finns i att upptäcka felaktigheter (det är där kompetensen finns). Att utföra stickprover och analysera resultatet innebär också ett stort lärande som fortsatt behöver ske inom den egna verksamheten.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen föreslår att socialnämnden tillstyrker motionen men att uppdragsbeskrivningen för den centrala funktionen ses över och koordineras med enheten Brottsförebyggande och trygghets redan befintliga uppdrag.

Förvaltningens bedömning är att arbetet mot välfärdsbrottslighet ska prioriteras för att inte minska tilltron till myndigheter, motverka den kriminella ekonomin och för att stadens skattemedel ska nå de mest behövande och utsatta.

Även om förvaltningen kommit långt inom vissa delar i arbetet kan en central funktion med mandat behövas när arbetet behöver drivas vidare eller för att säkerställa att det finns en enhetlig lägsta nivå inom stadens förvaltningar i arbetet mot välfärdsbrottslighet.

Det operativa arbetet bedömer förvaltningen behöver finnas kvar lokalt inom förvaltningarna medan den centrala funktionen bör ha ett strategiskt övergripande uppdrag.

Socialförvaltning Nordost

Fredrik Johansson
Förvaltningsdirektör

Bjarne Öhman
Avdelningschef

Handling 2023 nr 254**Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet**

Organisationen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle presenterade nyligen en rapport som visade att kommunernas totala kostnader var på ca 773 miljarder kronor år 2022. En estimerad uppskattning är att felaktiga utbetalningar kan uppgå till mellan 8 och 20 miljarder varje år. På kommuner ligger ett stort ansvar att motverka välfärdsbrott då kommuner bland annat bedriver bred myndighetsutövning inom flertalet områden. Välfärdsbrotten berör många verksamheter och kan handla om allt från folkbokföringsbrott till felaktiga betalningar av föreningsbidrag och ekonomiskt bistånd samt infiltration och otillåten påverkan. Det finns även kriminella aktörer som utnyttjar välfärdssystemen. På sikt riskerar detta att bli systemhotande och underminera välfärden. Välfärdsbrott är ett utbrett problem i många kommuner som leder till att allt färre skattemedel kan gå till bland annat skola, vård och omsorg. Ett exempel är Södertälje kommun där flera fällande domar belyser omfattningen av den organiserade brottsligheten, bland annat finns det exempel på bygglovshandsläggare som beviljat felaktiga bygglov som har köpts av externa personer.

Idag finns ett etablerat arbete i flertalet verksamheter för att säkerställa att välfärdsbrott inte sker, bland annat inom allmännyttan för att möta problematiken med skenäktenskap och olovlig andrahandsuthyrning samt inom bland annat föreningslivet och bidrag som betalas ut på felaktiga grunder. För att stärka kompetensen och stadens arbete med välfärdsbrottslighet behöver arbetet utvecklas genom att inrätta en särskild central funktion för välfärdsbrottslighet för att möjliggöra samverka över förvaltningsgränser. Funktionen ska samordna arbetet mot välfärdsbrottslighet i förvaltningar genom kompetens samt löpande stickprovskontroller. I funktionen ska man se över möjligheten till att göra oannonserade hembesök och inspektioner, ta fram förslag på särskilda rutiner för att säkerställa att delegerade beslut i förvaltningarna inte påverkas av hot och påverkan av allmänheten och ta fram förslag på välfärdsbrott på ett tydligare sätt kan kopplas ihop med arbetet med brottsförebyggande arbetet i staden.

Arbetet med välfärdsbrott behöver ha en starkare koppling till det brottsförebyggande arbetet då förvaltningar som arbetar med exempelvis avhopparverksamhet och ungdomskriminalitet har bred kunskap i olika stadsområden. Annars riskerar infiltration och otillåten påverkan att ge kriminella grupper större makt över offentliga verksamheter. I slutändan riskerar det att urholka förtroendet för offentliga verksamheter och leda till att skattemedel försvinner från vår gemensamma välfärd.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

Kommunstyrelsen får i uppdrag att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet.

Axel Josefson (M)

Nina Miskovsky (M)

Mattias Tykesson (M)

Handling 2023 nr 254**Motion av Axel Josefson (M), Nina Miskovsky (M) och Mattias Tykesson (M) om att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet**

Organisationen Studieförbundet Näringsliv och Samhälle presenterade nyligen en rapport som visade att kommunernas totala kostnader var på ca 773 miljarder kronor år 2022. En estimerad uppskattning är att felaktiga utbetalningar kan uppgå till mellan 8 och 20 miljarder varje år. På kommuner ligger ett stort ansvar att motverka välfärdsbrott då kommuner bland annat bedriver bred myndighetsutövning inom flertalet områden. Välfärdsbrotten berör många verksamheter och kan handla om allt från folkbokföringsbrott till felaktiga betalningar av föreningsbidrag och ekonomiskt bistånd samt infiltration och otillåten påverkan. Det finns även kriminella aktörer som utnyttjar välfärdssystemen. På sikt riskerar detta att bli systemhotande och underminera välfärden. Välfärdsbrott är ett utbrett problem i många kommuner som leder till att allt färre skattemedel kan gå till bland annat skola, vård och omsorg. Ett exempel är Södertälje kommun där flera fällande domar belyser omfattningen av den organiserade brottsligheten, bland annat finns det exempel på bygglovshandsläggare som beviljat felaktiga bygglov som har köpts av externa personer.

Idag finns ett etablerat arbete i flertalet verksamheter för att säkerställa att välfärdsbrott inte sker, bland annat inom allmännyttan för att möta problematiken med skenäktenskap och olovlig andrahandsuthyrning samt inom bland annat föreningslivet och bidrag som betalas ut på felaktiga grunder. För att stärka kompetensen och stadens arbete med välfärdsbrottslighet behöver arbetet utvecklas genom att inrätta en särskild central funktion för välfärdsbrottslighet för att möjliggöra samverka över förvaltningsgränser. Funktionen ska samordna arbetet mot välfärdsbrottslighet i förvaltningar genom kompetens samt löpande stickprovskontroller. I funktionen ska man se över möjligheten till att göra oannonserade hembesök och inspektioner, ta fram förslag på särskilda rutiner för att säkerställa att delegerade beslut i förvaltningarna inte påverkas av hot och påverkan av allmänheten och ta fram förslag på välfärdsbrott på ett tydligare sätt kan kopplas ihop med arbetet med brottsförebyggande arbetet i staden.

Arbetet med välfärdsbrott behöver ha en starkare koppling till det brottsförebyggande arbetet då förvaltningar som arbetar med exempelvis avhopparverksamhet och ungdomskriminalitet har bred kunskap i olika stadsområden. Annars riskerar infiltration och otillåten påverkan att ge kriminella grupper större makt över offentliga verksamheter. I slutändan riskerar det att urholka förtroendet för offentliga verksamheter och leda till att skattemedel försvinner från vår gemensamma välfärd.

Förslag till beslut i kommunfullmäktige:

Kommunstyrelsen får i uppdrag att inrätta en särskild central funktion för att motverka välfärdsbrottslighet.

Axel Josefson (M)

Nina Miskovsky (M)

Mattias Tykesson (M)